

ORTA ÇAĞ MACAR KRALLIĞI'NDA SEKELLERİN ASKERİ FAALİYETİ ve OSMANLI-MACAR MÜCALESİNDEKİ KONUMU

MILITARY ACTIVITY OF THE SZEKLETS IN THE MIDDLE AGES HUNGARY KINGDOM AND THEIR POSITION IN THE OTTOMAN-HUNGARY STRUGGLE

Pınar YİĞİT TÜRKER * Öz

Türk soylu kavimler arasında adı geçen Sekeller, Orta Çağ Macar Krallığı'nda Macar ordusunun hafif süvari tabakasını oluşturmuştur. Sekeller, Orta Çağ boyunca Macar ordusunda daha çok savaşçı özellikleriyle ön plana çıkmıştır. Türk bozkır savaş geleneğinde sonradan katılan halkların savaş öncesi ordunun keşif seferlerini yerine getirme, gözcülük faaliyetleri ve ordunun önünden gitme, savaş sonrası ise ordunun arkasını kollama görevi Macar ordusunda Sekeller tarafından sağlanmıştır. Ayrıca dönemin kaynakları onların genel olarak doğu sınır bölgelerinde kaldığından ve sınır koruma rollerinden bahseder. Günümüz Romanya toprakları dahilinde bulunan Transilvanya'da (Osmanlı'da Erdel) yaşayan Sekeller, barış zamanı içeride, savaş zamanı ise orduda ön muhafız ve sınır koruma vazifelerini uzun zaman sürdürmüşlerdir. Bu vazifeleriyle ayrıcalıklı statünün sahibi olmuşlardır. Ayrıca batılı vakanüvislerin dikkatinden kaçmamışlar, usta savaşçılar olarak nitelendirilmişler ve Avrupa'da okçuluktaki yetenekleriyle bilinmişlerdir. Osmanlı Devleti'nin Balkanlara girmesinden sonra kaderleri onları Macar kralının yanında olmaya zorlamıştır. Ordudaki askeri başarıları sayesinde Macar krallarının özgür, müttefik ve sevilen bir halkı olmuşlardır.

* Dr.,

pinaryigit07@hotmail.com

ORCID: 0000-0001-6515-6506

Isparta /TÜRKİYE

Anahtar Kelimeler

Orta Çağ Macar Krallığı, Macar,
Sekel, Erdel

Keywords

Medieval Hungarian Kingdom,
Hungarian, Szeklers, Transylvania

Abstract

The Szeklers, mentioned among the tribes of Turkish origin, formed the light cavalry layer of the Hungarian army in the medieval Hungarian Kingdom. Szeklers came to the fore in the Hungarian army during the Medieval Ages with more warrior characteristics. In the Turkish steppe war tradition, the task of carrying out the expeditions of the army before the war, scouting activities and going in front of the army, and watching over the army after the war was provided by Szeklers. In addition, the sources of the period mention that they generally remained in the eastern border regions and their role in border protection. The Szeklers, who lived in Transylvania (Erdel in the Ottoman Empire) within the territory of today's Romania, continued to serve as front guards and border guards in the army for a long time during peacetime and in wartime. They have gained privileged status with these duties. They also did not escape the attention of western chroniclers, were characterized as master warriors and were known in Europe for their talents in archery. After the entry of the Ottoman Empire into the Balkans, their fate forced them to side with the Hungarian king. Thanks to their military success in the army, they became a free, allied and beloved people of the Hungarian kings.

Başvuru/Submitted: 16/03/2022

Kabul/Accepted: 06/12/2022

GİRİŞ

Günümüzde Avrupa'nın kalbinde Karpat ve Tuna Havzası'nda yaşayan Macarlar, MÖ 3. ve 4. binden itibaren Ob ve Baltık arasındaki sahadan, Fin-Ugor kavimlerinin arasından çıkmıştır (Çoban, 2006, s. 165). Macarlar, liderleri Árpád yönetiminde 895-96 tarihlerinde Karpat Havzası'nda, farklı bir kültür ortamında yer bularak, bu toprakları kendilerine yurt edinmiştir. Macarlar, ilk zamanlar zorlansa da bu toprakları kendileri için bir yurt olarak görmüş ve kalıcı olmanın yollarını aramıştır. Onlar, başarılı liderleri sayesinde iskân faaliyetlerine başlayarak (Güngörmüş, 2010, s. 22), Árpád Hanedanı döneminde ve özellikle 12. yüzyıl başlarına kadarki dönemde doğal sınırlarına ulaşmıştır (Bilge, 2010, s. 2). Árpád Hanedanı'nın siyasi stratejisi, kolektif mülkiyet sistemi yerine bireysel, özel mülkiyetin tanınması ve korunmasından oluşmuştur. Ayrıca doğu sınırında beliren Peçenek, Kuman gibi savaşçı kavimleri, onların gelenek ve göreneklerine karışmadan zekice bir politika izleyerek krallığın askeri yardımcılarını dönüştürmeleri dikkate şayandır (Kálnoky, 2019, s. 47).

Macar Devleti'nin Doğu Avrupa'da kısa zaman zarfında bu derece kökleşmesinde Karpat Havzası'nda belirli ve güçlü bir siyasi birliğin olmaması da etkili olmuştur. Aynı zamanda yurt tutma döneminde diğer siyasi birliklerin, Moravyalıların, Frankların, Bulgarların, Hırvatların ve Sırpaların uç bölgelerde bulunmasının rolü büyüktür. Yine Macar Devleti'nin kurulmasında Slavlar arasında kalmış ve yeniden siyasi oluşumlarını canlandırmak isteyen Avarların da katkısı olmuştur (Çoban, 2006, s. 174).

Fetih zamanında, Macarların ordu örgütlenmesi bir soy, akrabalık veya ittifak mantığına dayanıyordu. Ancak zamanla askerî kriterler etrafında yeni hiyerarşiler gelişti. Krallığın ilk yüzyılları boyunca, Kral I. István (1000-1038) ve halefleri kabile reislerinin hakimiyetini kırmaya devam etti. Sonrasında ordudaki işlevsellik ön plana çıkmaya başladı. Bu durum akrabalık çıkarlarına üstün geldi ve kralın ayrıcalığın koruyucusu, onaylayıcısı olduğu yeni bir yapı oluştu. Yardımcı halkların soylu askerleri, Macar ordusu içinde eriyerek Macar Krallığı'nın askerleriyle bütünleşti (Kálnoky, 2019, s. 48). Fakat Sekeller yine yardımcı halk düzeyinde olmasına rağmen kendi benliklerini, özgürlüklerini muhafaza etti ve Macar ordusundaki rolleri uzun süre aynı şekilde devam etti. Peçenek ve Kuman iç yapılarının çözülerek Macar toplumuyla bütünleşmesine rağmen Sekel boy yapısında bir değişim olmadı. Boy yapıları sonraki idari birimlerinin oluşumlarına etki ederek teşkilatlanmalarını ve Erdel topraklarında kalıcı olmalarını sağladı. Ayrıca Sekellerde; Peçenekler ve Kumanelerde olduğundan daha derinlemesine kök salmış olan, ortak toprak mülkiyeti ve ayrıcalıklarının kabulüne ilişkin bireysel özgürlük ve kolektif düzenlemelere ilişkin kendi iç hukuk yapıları, onların eski düzendeki statülerinin korunmasını sağladı. Yani sadece Sekeller boy yapısına bağlı bir şekilde hem askerî rollerini hem de hukuki özerkliklerini sürdürdü (Kálnoky, 2019, s. 51).

Orta Çağ Macar Krallığı ve Sekeller

Macar Krallığı, Árpád Hanedanı'ndan (895/96-1301) Gezá'nın oğlu I. István'ın (Aziz István) Papa II. Sylvester'in gönderdiği krallık tacını 1 Ocak 1001 yılında Estergom'da giymesi ile kurulmuştur (Bilge, 2010, s. 2, Yiğit Türker 2022, s. 153).

Hristiyan Macar Krallığı'nın kurulmasıyla da Macaristan ve Erdel'de ele geçirilen yerler, Avrupa'nın hem ekonomik hem de sosyal açıdan gelişmesini sağlamıştır (Asztalos, 1936, s. 186). Macaristan ve Erdel arazisi Avrupa'nın kilit noktası, adeta Avrupa'nın kalesi durumundaydı. Erdel'de yaşayan Macarlar ve Sekeller en erken dönemlerden itibaren geniş ve ıssız alanları dezavantaj olarak görmeyerek bu alanları kendileri adına avantaja çevirmeyi bildiler. Ancak bütün önlemlere ve iskân politikasına rağmen bu alanlar tarihi boyunca batıya giden göçebe halklar tarafından birbiri ardına acımasızca saldırıya uğramıştır (Asztalos, 1936, s. 186).

Árpád Hanedanı kralları, 1049'dan sonra giderek yaygınlaşan bir uygulamayla; kralın ülkenin bir bölümünü, -genellikle Tisa'nın doğusundaki bir bölümünü- tahtın varisine devretmesini temel almıştır. Doğu bölgelerini bu şekilde tanıma fırsatı bulan varisler, özellikle László'yla birlikte stratejik açıdan dikkat çeken Erdel'i de buna dahil etmiştir. László, kardeşi Géza'yla ülkenin doğu bölgesini almıştır. Hatta böylece Peçenek ve Kumanlara karşı yapılan savaşlarla değerli deneyimler elde edilmiştir. Yavaş yavaş doğal sınırlar ve gerçek yerleşimler arasındaki boşluk doldukça, doğudan gelen tehdide karşı teşkilatlanma oluşmuş, bu durum Erdel'de ve yakın yerlerde hızlı bir temponun oluşmasına sebep olmuştur. Sekeller de bu aşamada Mures ve Olt arasındaki bölgelere ve Karpatların doğu sırtlarına yerleşme imkanı bulmuştur. Sekellerin ilerlemesiyle oluşan boşluğu ise doğuya ilerleyen Macarlar doldurmuştur. Erdel'de bu durum yeni kraliyet kalelerinin inşa edilmesini sağlamış, Aziz István döneminde sadece Doboka, Cluj Napoca, Torda ve Gyulafehérvár kaleleri dikkat çekerken, sonrasında bunlara Dés ve Küküllővár eklenmiştir (Asztalos, 1936, s. 186-187).

Macar kralları, özellikle güçlü bir faktörün olmadığı ıssız alanlarda kalıcı yerleşim için iskân faaliyetlerine önem vermiştir. Bunun için Macar krallığı, Macarların yeterli olmadığı durumlarda yabancı yerleşimcileri de kullandı. Erdel'de ise sınırları korumak ve savunmak için daha çok Sekellerden yararlandı (Asztalos, 1936, s. 187). Böylece Orta Çağ Macar Krallığı'nda Sekeller askerî özellikleri ile ön plana çıkan müttefik bir topluluk haline geldi. Ataları Hun Türklerinden aldıkları mirasla, daha çok Macar ordusunun önünde öncü grup olarak ilerleyişleri ve savaş sonrasında ise ordunun arkasından gelmeleriyle dikkat çektiler (Garda, 1994, s. 6; Asztalos, 1936, s. 222). Zaten Árpád'ın fetih ordusunun kabileler şeklinde oluşumu ve onların çözümlenmesi, tarihçilerin oldukça zorlandıkları bir konu olmuştur (Kálnoky, 2019, s. 44). Fetih zamanındaki Macar askerî yapısı göz önüne alındığında da diğer halklar arasında sadece Sekeller, Macar Krallığı'ndaki sayısız yeniden yapılanma karşısında statülerini koruyabilen tek topluluktur. Bu özellikleri onlara ayrıcalıklı bir statüye sahip olmalarının yolunu açmıştır (Garda, 1994, s. 6).

Sekeller ve Macar Krallığı'ndaki Askeri Faaliyetleri

Sekellerin ayrıcalıklı statüsü ve benliklerini korumadaki ısrarları onların menşelerine ve tarihlerine olan ilginin çoğalmasına sebep oldu ve haklarında birçok araştırma yapıldı. Bu araştırmalar sonucu Sekellerin Hun/Türk, İskit, Macar, Bulgar,

Peçenek, Hazar kökenli, Kabar vb olduğu yönünde görüşler ortaya çıktı.¹ Bu konuda görüş bildirenler genel olarak iki gruba ayrılır. Tarihçilerin çoğunluğu oluşturduğu kısım, Sekelleri Macarların yanında askerî yardımcılar, yani Macarlara sonradan katılan bir halk olarak değerlendirirken, çoğunluğunu arkeologlar ve dilbilimcilerin oluşturduğu kısım ise onları Macarlardan ayırmaktan imtina etti. Ayrıcalıklarının ise etnik değil, özel askerî rollerinin gereği olduğunu belirtirler (Kordé, 1991, s. 17).

Orta Çağ tarihî vesikalarında ilk olarak Olsava'da 1116 yılında Çeklere ve Leitha yakınlarında 1146 yılında Avusturyalılara karşı gerçekleşen savaşlarda Sekellerin adı geçmektedir (Györffy, 1959, s. 46; Yiğit Türker, 2016, s. 126). Bu savaşlarda Macar okçularının Sekel ve Peçeneklerden oluştuğu ve orduda ön muhafız olarak yerleştikleri bilinmektedir ki 1146'daki savaşın anlatımında "*szokás szerint a Magyar csapatok elött jártak (her zamanki gibi Macarların önündeydiler)*" ibaresi bunu göstermektedir (Kordé, 2001, s. 37).

Macar tarihî vesikalarında adlarının anılmaya başlanmasından itibaren Sekeller, Macar ordusu içinde atlı savaşçılar ve hafif süvari birlikleri olarak karşımıza çıkmaktadır. 12. yüzyılda Macarların daha çok köylere yerleşmesi ve köylüleşmesi sonucunda hafif süvari ordusu Macar olmayanlardan; başta Kumanlar olmak üzere Sekel, Peçenek ve az sayıda Rumenlerden sağlanmıştır. Bunlar kraliyet ordusu ve zırhlı süvarilerin ardından Macar ordusunun en önemli bileşeni, aslı kısmıdır (Molnar, 1949, s. 279). Dönemin materyalleri Sekellerin en başından itibaren sınır korumasının bir parçası oldukları hakkında bilgi vermektedir. 13 ve 14. yüzyıllara ait kaynaklara göre, Macaristan'daki yerleşimlerinin özellikle doğu sınırlarında olduğu ve herhangi bir yönden bir saldırı olması durumunda savaşçı kavimlerle ilk karşılaşmalar arasında olduklarını gösteriyor. Sınır korumadaki rolleri Erdel'in oluşumunda da önem arz etmiştir. Hatta bu durum daha sonraki Sekel yerleşimlerinin ve Sekel yurdunun (Székelyföld) yapılanmasını da sağlamıştır (Kordé, 2001, s. 38).

Sekellerin Macar ordusunun önde gelen bileşenleri içinde olduğu Macar kralları yanındaki etkinliklerinden anlaşılmaktadır. Ancak 15. yüzyıla kadar Sekellerin askere alınma yöntemleri ve örgütlenme biçimleri hakkında ayrıntılı bilgi yoktur. Tek bilinen zenginlerin ve mülk sahibi olanların askerlik hizmetini at sırtında, yoksul kesmin ise yaya olarak yaptığıdır (Szádeczky-Kardoss, 1927, s. 32).

Sekeller, sadece ülke içindeki seferlere katılmakla kalmadılar, ülke dışındaki seferlere de katıldılar. Yukarıda adı zikredilen bu savaşlardan (1116 Olsava ve 1146 Leitha) sonra 1210 civarında onları Macar krallığı tarafından Bulgar Çarı Boril Asen (1207-1218) için oluşturulan Bulgaristan seferinde görmekteyiz. Çar Boril Asen, Filibe bozgunu sonrasında Vidin'de bir ayaklanma ile karşılaşmış ve bunun için Macar kralı II. András'tan (1205-1235) yardım istemiştir. II. András ise Kont Joachim önderliğinde Sekel, Peçenek ve Sakson savaşçılarından oluşan bir grubu Çar için göndermiştir (Vásáry, 2018, s. 69). Ordu Ogozt Nehri'ni geçtikten sonra Kumanlardan üç liderin saldırısı ile karşılaşmış; bunlardan ikisi öldürülmüş, diğeri ise esir alınıp Kral'a

¹ Sekellerin menşei hakkında ortaya çıkan görüşlerle ilgili daha detaylı bilgi için bkz (Gömeç, 2011, Ögel, 1945; Yiğit Türker, 2022; Kordé, 2001; Kordé, 1993; Kordé, 1997; Öz, 2021, s. 64-128).

gönderilmiştir. Bunun sonucunda Joachim'ın askerleri başarılı bir şekilde ilerleyip, Vidin'i Bulgar Çarı'na teslim etmiştir (Vásáry, 2018, s. 69-71; Yiğit Türker, 2022, s. 185).

Sekellerin barış zamanında içeride, savaş zamanında ise sınırların korunmasındaki görevi uzun süre devam etmiştir. O zamana göre etkili bir savaş taktiği kullandıkları 13. yüzyıl batılı vakanüvislerin de dikkatinden kaçmamıştır. Vakanüvisler onları "usta savaşçılar" olarak nitelendirmiş (Kálnoky, 2019, s. 73) ve atlı süvari dövüş taktiğinin üzerinde durmuştur (Molnar, 1949, s. 275). 13. yüzyılın ortalarında Macar Kralı IV. Béla (1235-1270) Vágvölgy'li (Vágvidék) Sekellerin kendi yanında çok şanlı bir şekilde savaştığını, kraliyet ruhuna ayak uydurduklarını ve onlara hayran olduğunu dile getirmiştir (Szádeczky-Kardoss, 1927, s. 32).

1200'lü yılların ortalarına doğru Doğu Avrupa'da Tatar (Moğol) tehlikesi ortaya çıkmıştır. Ünlü askerî teşkilatları ve harp teknikleriyle dört ordu halinde Macaristan'a giren Tatarlar uzun süre Doğu Avrupa'da etkili olmuştur. Esas ordu Batu Han önderliğinde Vereczke Boğazı'ndan Tisa Vadisi'ne, diğer üçü Erdel üzerinden Radna Geçidi'nden Szamos Vadisi'ne doğru taarruza geçmiştir (Jancsó, 1931, s. 41; Eckhart, 2010, s. 65; Yiğit Türker, 2022, s. 186). Erdel tarafından üç ordunun girmesi bu bölge halkını oldukça etkilemiştir. Tatarlarla yüz yüze kalan Sekeller, onların harp tekniklerine aşina oldukları halde ne kadar mücadele etseler de başarı sağlayamamış ve yüksek yerlere çıkmıştır (Balás, 1984, s. 110). Erdel'i oldukça etkileyen bu istila, dönemin kaynaklarında da yer bulmuştur. O zamanlarda Erdel'de yaşayan ve Tatar İstilasından kaçan Varad'lı Rogerius, Erdel'in Tatarlar tarafından ne kadar tahrip edildiğini *Siralmas Éneke* adlı çalışmasında anlatmıştır.²

Orta Çağ kaynakları 1241-1242 Tatar işgalinin ardından Sekellerin ve Rumenlerin Erdel'deki geçitleri güçlendirip kapattıklarına ve IV. László (1272-1290) zamanında Aranyos³ Sekellerinin asi Kumanlara ve ülkeyi 1285'te tekrar işgale gelen Tatarlara karşı başarılı bir direniş gösterdiklerine atıf yapmaktadır (Kordé, 2001, s. 38).

Tatar İstilasını Erdel'in etnografik haritasında büyük bir değişikliğe neden olmuştur. Hatta dönemin Erdel Piskoposu Gál, Tatarların geri çekilmesinden dört yıl sonra, 1246'da Kral'a, nüfusun çok azaldığını, Gyulafehérvár'da (Alba Iulia) ve çoğu yerde tek bir kişiyle bile karşılaşmanın çok zor olduğunu yazmıştı. Bu yüzden buraya yerleşmek isteyenlerin işlerinin kolaylaştırılması gerektiğini ve yer gösterilmesi gerektiğini belirtmişti (Balás, 1984, s. 110). IV. Béla ise ülkenin tekrar eski gücüne kavuşması için gerekli çalışmaları başlatmış ve savunma tedbirleri almıştır. 1260 yılına kadar geçen süre zarfında Erdel'de gerekli çalışmalar yapılmış ve bölge hızlı bir şekilde toparlanmıştır (Eckhart, 2010, s. 67; Çoban, 2005, s. 179).

² Tatar İstilasından kaçan Rogerius, Erdel'de kimseyle karşılaşmadığını, yönünü sadece kesik bir kule sayesinde bulduğunu, Enyed, Tordá ve Gyulafehérvár'da harabe yığımından başka bir şey olmadığını yazmıştır. Bkz (Rogerius Mester, 1861).

³ Aranyos, Sekel idari bölgeleri arasında benzersiz bir yere sahiptir. En önemlisi Aranyos Sekelleri için kraliyet ayrıcalıkları birbiri ardına devam etmiştir. Bunlar 1270-72 Kral V. Istvan, 1289 IV. László, 1291 III. Endre, 1313 I. Károly, 1394-1436 Sigismund ve 1469-1484 Kral Matyas tarafından verilen imtiyaz belgeleridir (Kálnoky, 1872, s. 100). Hatta III. Endre, IV. László'nun 1289'da Aranyos topraklarında yaşayan Kézdi Sekellerinin ayrıcalıklarını kelimesi kelimesine tasdik eder (Székely Oklevéltár I, 1872, s. 26).

Daha sonraki zamanlarda da Sekeller doğulu akıncılara karşı (Peçenekler, Tatarlar, Osmanlı Türkleri...) etkinliğinden hiçbir şey kaybetmemiş olan hafif ve hızlı süvari taktiğini kullanmaya devam etmiştir. Ayrıca hafif silahlı süvari kavramının korunması, Sekellerin askerî yükümlülüklerini sınırlı araçlarla uzun süre yerine getirmesine olanak tanımıştır (Kálnoky, 2019, s. 73).

14. yüzyılda Erdel'de Árpádların mirasını Anjou Hanedanı'ndan olan Károly sonrasında Nagy Lajos/I. Lajos (1342-1382) devraldı. I. Lajos zamanında Macaristan, en müreffeh dönemlerinden birini yaşadı.

Károly, ülkeyi içinde bulunduğu durumdan çıkarmak için çetin mücadeleler vermişti. Hatta Károly, I. Lajos'a fetihlerde kullanabileceği kadar sağlam bir ordu ve devlet bıraktı. I. Lajos ise bu siyaseti devletin temellerini sarsmadan aktif ve saldırgan bir şekilde devam ettirdi (Çoban, 2005, s. 182). Károly uyguladığı siyasetle Macar dış ticaretini kuzey ve kuzey-batı yönünde geliştirirken, I. Lajos bunu güney ve güney-doğuya doğru Erdel şehirlerini de kapsamak suretiyle daha da yaygın hale getirdi (Szádeczky-Kardoss, 1927, s. 41). I. Lajos, Venedikle yapılan savaşın sonucu olarak Dalmaçya'yı Macar tacına bağladı (Çoban, 2005, s. 182). I. Lajos'un ilk yıllarında Moldovya ve Karadeniz civarındaki Nogay Tatarları Sekel yurdu ve Erdel civarını sık sık rahatsız etmiş ve zarar vermişti (Szádeczky-Kardoss, 1927, s. 41). Ancak Macar Krallığı içeride bu sorunlarla uğraşırken, dışarıda beliren yeni tehlike uzun süre onları uğraştırmıştır. Bu yeni tehlikenin adı Osmanlı Türkleridir.

Osmanlı-Macar Mücadelesi ve Sekeller

14. yüzyılın ortalarına doğru Osmanlı Türklerinin Balkan yarımadasındaki başarılarının bölge konjonktürü açısından ciddi sonuçları ortaya çıktı. Bizans'ın ve diğer Balkan ülkelerinin zayıf durumda olması, Hristiyan dünyasının karışıklık içinde bulunması Osmanlı Türklerinin ilerlemesine yardımcı oldu. Tuna boylarına kadar devam eden ilerleme sonucunda (Baştav, 1994, s. 365-367; Halasi-Kun, 1990, s. 889), Osmanlı Türkleriyle bölgedeki ciddi rakip olan Macarlarla, dolayısıyla Sekellerle mücadele kaçınılmaz hale geldi.

Balkan topraklarındaki istikrarsızlık sonucu I. Lajos (1342-1382) döneminde, 1365 civarında Macar yönetimine karşı Sırbistan, Bulgaristan ve Havasaföld hareketlenmeye başladı. Bunları Boğdan⁴ izledi. I. Lajos, Balkan topraklarındaki isyanı bastırdı ve I. Boğdan'ın (1363-1367) oğlu Lackó boyun eğmeye zorlandı (Asztalos, 1936, s. 204). Zaten I. Lajos, uzun süre Bulgarlara, Sırlara ve Bizans'a ait topraklarda Macar bayrağı altında büyük bir Doğu Latin Devleti kurma hayalinin peşinden koşmuştu. Ancak bunun öncesinde Karpatların, Rumen ve Alplerin ötesindeki Macar ülkesindeki komşularını ve Boğdan'da organize olmuş Rumenleri kendi amacı için kazanmayı ve ilhak etmeyi düşünüyordu. Ayrıca çökmekte olan Bulgaristan'da da gözü vardı (Jorga, 2005, s. 211-212).

⁴ Eflak ve Erdel'in tersine Osmanlı-Boğdan ilişkileri daha geç dönemlerde (15. yy) başlamıştır. Çünkü bu zamana kadar Boğdan Prensi I. Boğdan'ın ölümünden 1387 yılına değin Macar Krallığı'nın egemenliğinde olmuştur. Daha sonra Boğdan Voyvodası Petru Muşat, 26 Eylül 1387 tarihinde Leh Krallığı'na bağlılığını iletmış ve Lehistan'ın egemenliğine girmiştir (Heper, 2020, s. 68).

1368 yılına gelindiğinde I. Lajos'un Bulgaristan üzerine gittiği görülmektedir. Burada kaleleri kurtarmak için harekete geçmiş, ancak Eflak Voyvodası I. Vladislav'ın taraf değiştirmesi işleri zorlaştırmıştır. Severin Kalesi'nin Eflaklıların eline geçmesi planın değişmesine sebep olmuştur. Bunun üzerine Eflak'ı kutsal taca dahil etmek amacıyla burayı istila etmiştir. I. Lajos'un bu seferde ordusu soylulardan ve Sekellerden oluşmuştur. Ancak Sekeller doğrudan Kral'a değil Erdel voyvodasına bağlı savaşmış, Sekel İspanı⁵ İstvan Lackfi, Erdel Voyvodası Miklos Lackfi komutasında kalmıştır (öz, 2021, s. 175; Korde, 2005, s. 722). Bu seferde birçok soylu ve Sekelle birlikte Miklos Lackfi de oldurulmustur. Ancak Sekel İspanı İstvan Lackfi kaçmayı başarmıştır. I. Lajos'un Balkan politikası gereği Erdel toprakları daha çok ilgi çeken bir yer haline gelmiştir. Bunun sonucu olarak da Erdel Voyvodası en sevilen, yakın ve yetenekli kişiler arasından seçilmiştir. Kral'ın yakın çevresine ait bir ailenin uzun süre Erdel voyvodalığı görevini üstlenmesi, I. Lajos'un güneydoğu dış politikasının temeli olarak Erdel'e önem verdiğini kanıtlar niteliktedir. Lackfi ailesinin bölgesel etkisi, Kral'ın bu güvenilir ailenin mümkün olduğunca fazla mülke sahip olmasını sağlamaya çalıştığını, boylce her zaman yeterli bir savunma ve hücum ordusunu krallığın doğu kesiminde kralın amaçlarına uygun olarak hazır bulunduğunu göstermektedir (Asztalos, 1936, s. 202, 204-205).

I. Lajos'un ölümüyle Lüksemburg ailesinden Sigismund'un (1387-1437) egemenliğinin güçlenmesine kadar geçen sürede, Macarların Balkanlardaki ağırlığı azaldı ve güneydeki büyük bir güç olarak konumu sarsıldı. Türkler, bitmek bilmeyen bir enerjiyle Balkanlarda daha da kuzeye ilerlediler ve Macar vasal devletleri giderek Türk gucunun hakimiyet alanına girdi. Bu durum Ulah voyvodalıklarında dahi hissedildi. Boğdan'ın durumu özellikle zorlatı, unku Macar ve Türk güçlerinin yanı sıra birdenbire güçlenen Lehistan, Boğdan'ı kendi ilgi alanlarına dahil etmek isteyenler arasında belirdi (Asztalos, 1936, s. 202).

1375 yılına gelindiğinde yeni bir mesele ortaya ıktı. I. Lajos Türklerle ittifaka yanaan Havasaföld (Muntenia/Eflak) Voyvodası'na karşı bir sefer kararı aldı. Mücadeleler birden fazla alanda gerçekleşti. Bu savaşlardan bazılarının Sekel yurdunda gerçekleştiği ve nihai başarıdan Sekel nüfusunun da yararlandığı tahmin edilmektedir (Korde, 2001, s. 38-39).

I. Murat (1362-1389) döneminde hızla genişleyen Osmanlıların Anadolu sorunları ile meşgul oldukları bir sırada, Balkan coğrafyasında Sırbistan, Bulgaristan ve Bosna onlara karşı birlemiti (İnalçık, 2006, s. 20-21). Rigomezze (Rigofold Csata) Savaşı olarak nitelendirilen I. Kosova Savaşı'nda (1389) Osmanlıların Hristiyan müttefiklere karşı başarı sağlaması Balkan topraklarında korkuya sebep oldu. Zaferle sonuçlanan savaşın sonucunda Osmanlı hakimiyeti Balkanlarda yerleşti (Yusufoğlu, 1995, s. 39). Bu tarihlerden itibaren Osmanlı tehdidi Macar sınırlarına kadar ulaştı ve buna paralel olarak baskınların sıklığı arttı. Bu askerî seferler ülke topraklarının hem güney taraflarını hem de Erdel bölgesini oldukça etkiledi. Bunun üzerine Türklerin durdurulması ve Avrupa'dan ıkarılmalarıyla ilgili çalışmalar baladı (Korde, 2001, s.

⁵ Sekel İspanı ve faaliyetleri için bkz. Yiğit Türker, a.g.t., s. 182-198; Ayrıca bkz. <http://lexikon.katolikus.hu/S/sz%C3%A9kely%20isp%C3%A1n.html> (Erişim Tarihi 02.10.2022)

39). Sonrasında uzun süren seferler ve savaşlar döneminin başlamasıyla zaten sürekli seferber halde olan Sekellerin ve Sekel İspanının askerî rollerini daha da önemli hale getirdi (Kordé, 2005, s. 723; Kordé, 2001, s. 39).

I. Lajos'un ölümünden sonra Sigismund, saltanatı boyunca daha çok dışarda Türklerle içeride de Havasaföld gibi vassalların voyvodalarıyla uğraştı. Eflak Voyvodası Mircea kısa sürede teslim olurken, Boğdan Voyvodası István ancak başkentinin düşmesiyle Macar Krallığı'na bağlandı (Asztalos, 1936, s. 206). Sigismund'un bu mücadelesinde yine yanında Sekellerin olduğu göze çarpar. Sekellerin savaşın öncesinde önden gitme yani ön muhafızlık rolleri Boğdan voyvodası István'a karşı yapılan askerî girişimde yine ön plandaydı. Bu sırada Sekellere öncülük eden Sekel İspanı, István Kanizsai (1390-1395) idi. Orta Çağ Macar tarih yazıcılarından Thuroczy, bu seferden bahsederken István Kanizsai'nin ordusu ve faaliyetleri hakkında bilgi vermez (Kordé, 2005, s. 722-723). Ancak Sigismund'un bu askerî seferine ilişkin 12 Şubat 1395'te -savaşın hemen bitimi- Brassó'da yayımlanan belgesinde István Kanizsai'nin faaliyetlerinden şu şekilde bahseder:

"in anno videlicet proxime elapso cum dilectus fidelis noster vir magnificus dominus Stephanus de Kanisa comes Siculorum nostrorum in nostris serviciis prope Moldaviam exercitualmente fuisset constitutus (Geçtiğimiz yıl, sevgili ve sadık adamımız, Sekellerin kontu muhteşem Lord Stephanus de Kanisa'nın Moldova yakınlarında askeri faaliyetlere başladığı yıldır.)"

Buradan anlaşıldığı üzere Sekel İspanı daha önceden keşif seferlerine başlamış, Kral'ın ordusu ise sonradan onlara katılmıştır (Kordé, 2005, s. 723; Károly, 1872, s. 82).

Türkleri Balkan coğrafyasından uzaklaştırma çalışmaları, Kral Sigismund'un Niğbolu'da (1396) önderlik ettiği Haçlı Seferi'nin başarısızlığa uğramasıyla son bulmuştur (Kordé, 2001, s. 39). Sekellerin de bulunduğu Macar ordusu (Szádeczky-Kardoss, 1927, s. 42; Balás, 1984, s. 117) ve Sigismund bu savaşta çetin mücadeleler vermiş kolay bir şekilde boyun eğmemiştir. Ancak Sigismund, kaybedeceğini anladığında Cilly Kontu ve Zollern Kontu sayesinde, Niğbolu açıklarında Tuna Nehri üzerindeki küçük gemilerden birine binerek hayatını kurtarabilmiştir. Erdel Voyvodası Vlad ise esir alınmıştır (Jorga, 2005, s. 269).

Osmanlıların Niğbolu Savaşı'ndaki başarıları sonrasında Balkanlara ve özellikle Erdel'e olan ilgileri daha da artmıştır. Bu mücadelelerde de Sekeller yer almıştır. Kral Sigismund'un 29 Ağustos 1399 tarihli belgesinde, Sekel İspanı Péter Perényi'nin (1397-1401)⁶ Türklere karşı tekrarlanan cesaretini özellikle vurgulamaktadır (Kordé, 2019, s. 180). 1400'lerin başında Osmanlılar daha çok Tuna'nın güneyinde kalmayı tercih etmiştir ve artık Türklerin Balkanlardaki varlığı kalıcı hale gelmiştir. Bu durum yani güneyde beliren Osmanlı tehdidi ise Macaristan için Moğollardan sonra en tehlikelisi olmuştur (*Erdély Története*, 1987, s. 350-352).

Osmanlılar, I. Mehmed (1413-1421) zamanında, Banat ve Demir-Kapı'yı kullanarak bir akın gerçekleştirmiş, bu akın (1420) Erdel Voyvodası Miklós Csáky'nin telaşa

⁶ Péter Perényi'nin Sekel İspanlığına atıfta bulunan belge için bkz. Székely Oklevéltár I, 1872, s. 91-92.

kapılmasına neden olmuştur. Miklós Csáky, Vidin muhafızlarının gerçekleştirdiği bu akına engel olmaya çalışmış ama başarı sağlayamamıştır. Sonucunda Hátszeg (günümüz Romanya'da Huneodora ilçesinde bir yer) civarında yenilmiştir. Bir sene sonraki akın, Eflak Voyvodası'nın teşvikiyle Tuna Serhad beyi tarafından gerçekleştirilmiş, Sekel ve Saksonlar mağlup edilmiş, Brassó (Braşov) şehri yakılmıştır (Szilágyi, 1866, s. 116; Erdély Története, s. 352). Bu vesileyle, Osmanlılar Barcaság ve Fogaras'a baskın düzenlemiştir. Bunun üzerine 1427'de Sigismund, Erdel'in güney sınır bölgesine kişisel bir ziyarette bulunmuş ve iki yüzyıl önce II. András tarafından belirlenen örneği takip ederek, Cermen Şövalyelerini Severin Eyaleti ve Kuzey Eflak'a yerleştirmeyi teklif etmiştir. Ancak bunda başarı sağlanamamıştır (*Erdély Története*, 1987, s. 350-352).

Sigismund artan Türk tehdidi karşısında 1429 tarihinde bazı ulusal savunma düzenlemesine gitmiştir. Burada Sekellerle ilgili olan kısımda Sekellerin Türklere karşı iki askerî birlikle (voyvoda için de aynı miktar) yetenekleri doğrultusunda savaşa katılacakları, Sekel ve Saksonların toplamda 4.000 kişi olacağı yer almıştır (Szádeczky-Kardoss, 1927, s. 32). 1432'de Türk ve Rumen orduları bir kez daha Macaristan'a girmiştir. Yeni tahkimatlarla savunulan Brassó ve Szeben (Sibin/Sibiu), saldırıya karşı oldukça direnmiş, ancak Sakson bölgesi ve ilk kez Sekel yurdu büyük maddi ve insan kayıplarına uğramıştır. 1434'te Brassó halkı, işgali kolaylaştırmak için Osmanlılarla pazarlık yapmakla suçlanmış, Erdel'in önde gelenleri, Fogaras'taki Rumenlere karşı sıkı önlemler almak zorunda kalmıştır (*Erdély Története*, 1987, s. 352). Hatta Sekel ispanı Jakcs K. Mihály (1427-1438), üzerine düşen görevi yerine getirmek için uğraşmış, Fogaras şehrini korumak için bölgedeki Rumenlere karşı tüm askerî gücüyle karşılık vereceğine dair güvence vermiştir (Székely Oklevéltár I, 1872, s. 128-129).

Bütün bunlardan sonra 1435'te Sigismund, özellikle güney sınırlarında artan Türk tahditlerine karşı önlem aramaya başlamıştır. Bunu için ülke savunmasına odaklanıp bir dizi askerî düzenlemeyi uygulamaya koymuştur (*Erdély Története*, 1987, s. 352). Bu kapsamda orduyu yeniden düzenlemiştir. Ayrıca banderiyal sistemindeki⁷ düzenlemenin yanı sıra, her asilzadenin 33 serf için bir asker ve her 100 serf için 3 asker göndermesi istenmiştir. Ayrıca sahra ordusunu (telekkatonaság, milis portalis) kurmuştur. Kara ordusunu desteklemek için bir savaş vergisi alınmaya başlanmıştır. Yine soyluların askerlik süresini düzenleyen yasayı Türk tehdidi son bulana kadar geçici bir şekilde askıya almıştır (Jansó, 1931, s. 72). Bu dönemde Erdel'de bulunan ordu, voyvoda, piskopos ve Sekel ispanının askerlerinden müteşekkildir. Bölgede bulunan şehirler de orduya belli miktarda asker göndermiştir. Kaleler ise Kral'ın adına korunmuş ve voyvodanın komutası altına alınmıştır (Jansó, 1931, s. 72). Bu kraliyet kaleleri uç bölgelerde -Görgény, Höltövény, Töracs ve Királykő- krallığın itibarını sağlamanın yanı sıra, oldukça önemli bir askerî-stratejik rol oynuyordu (Kordé, 2005, s. 724). Töracs Kalesi'nin Sekel İspanı ve yanındakilerin yetkisi altında olduğu belgelere de

⁷ Bu sistem Aziz István'dan itibaren 1848'e kadar olan sürede, soyluların ordusunda tek bayrak altında savaşmak isteyen kişiler tarafından oluşturulmuştur. Büyük gelirlere sahip bireyler, kendi gelirleri doğrultusunda yetiştirdikleri savaşçılarla, kendi bayrakları altında savaşa katılmışlardır. <http://mek.niif.hu/00000/00060/html/010/pc001009.html> (Erişim Tarihi 05.10.2022)

yansımıştı (Székely Oklevéltár I, 1872, s. 61). Kral Mátyás'ın 3 Haziran 1460 tarihinde Brassó şehrine yazdığı mektup, bu kalelerin Erdel'in ülke güvenliğinde kilit bir rol oynadığını açıkça doğrulamaktadır. Ayrıca ülkeye giden yolların korunmasını sağlamak ve denetlenmesi için gerekenin yapılması isteniyordu. Sekel İspanı Imre Bebek Pelsóci'nin (1438-1440) Töröcsvár'ın (Töröcs kalesi) altındaki yolu Türklerin akınlarına karşı korumak istediği 14 Eylül 1438 tarihli yazısında açıkça görülmektedir. Burada sadece kalelerin stratejik rolüne değil, aynı zamanda devlet adamlarının sorumluluğuna da değiniliyordu. Çünkü ihmal durumunda yeterli gıda sağlanamıyordu. Bu yüzden Sekel ispanlarının bir görevi de sınır koruması için yeterli miktarda erzak sağlanmasıydı (Kordé, 2005, s. 724). Sekel ispanlarının askerî rolü, doğrudan askerî liderlikle de sınırlı değildi. En önemli görevleri Erdel'in doğu-güneydoğu sınırlarını güvence altına almaktı. Sekel halkının bu tür geleneksel faaliyetlerine ek olarak, sınır savunması, Sekel ispanının sorumluluğuna giren kalelere dayanıyordu (Kordé, 2005, s. 724).

Sigismund, Türk tehditleri karşısında askerî düzenlemelerin yanı sıra, birtakım başka önlemlere de başvurmuştu. Örneğin; 8 Nisan 1435 tarihinde iki tüzük yayımlamıştı. Bunlardan birinde Türklerin sebep olduğu yıkım sonucunda Brasóv, Földvár ve Barcaság sakinlerini birkaç yıl boyunca vergiden muaf tutuyordu. Diğerinde ise Voyvoda'yı Brasóv halkının zararının karşılanması için harekete geçmeye çağırıyordu (Kordé, 2004, s. 213).

Sigismund'un saltanatının son yıllarına geldiğimizde 1437'de Erdel'de bir köylü isyanı patlak vermiş ve Sekeller ispanlarının önderliğinde ayaklanmanın bastırılmasında ve sonrasında iç ve dış (Türkler ve köylüler) düşmanlara karşı oluşturulan Kapolna Birliği'nde yer almıştır (Kordé, 2001, s. 39-49). Erdel Piskoposu György Lépes'in uzun süredir ödenmeyen vergileri gümüş para üzerinden talep etmesi ve köylülerin üzerindeki baskıların arttığına yönelik algı, isyanın başlamasına sebep olmuştur (Dilbaş, 2020, s. 20). İsyân Mezöseg'de başlamış ve en fazla burada etkili olmuştur. Sonrasında Nyirseg ve Szamosköz'deki Macarlara kadar ulaşmıştır. Voyvoda, olayların yatıştırılmasında yeterli olmayınca Sekeller ve Saksonlar isyanın bastırılmasında görevlendirilmiştir (Eckhart, 2010, s. 95). Ayaklanmanın tam olarak neticesi bilinmemektedir. Ancak köylülerin üstün taraf olarak ayrıldıkları tahmin edilir (Dilbaş, 2020, s. 22-24; Balás, 1984, s. 117-118; Yiğit Türker, 2021, s. 192).

Erdel'in üç milleti (Macar, Sekel, Sakson) köylü isyancılarına karşı yeterince direniş göstermişlerdir, ancak asıl tehlike Osmanlı Türkleridir ki onlar bu sırada Osmanlı saldırısını bertaraf edecek kadar güçlü değillerdi. 1438'de bir Osmanlı, Sırp ve Rumen ordusu Demir Kapı'dan Hunyad'a (Hunedoara) doğru ilerlemiştir. Bu basit bir akın gibi görünse de asıl amacı Temesvar ve Buda'ya ulaşmak olan planın bir parçası ve Türk Sultanı II. Murat'ın bir taktiğidir. Türklere burada Havasalföld (Muntenia/Eflak) voyvodası Vlad Drakul (III. Vlad/Kazıklı voyvoda 1428/1431 – 1476/1477) eşlik etmiştir. III. Vlad Szászsebes halkını teslim olmaya ikna etmiştir. Szeben ise sekiz günlük direnişin ardından Osmanlı kuşatmasından kurtulurken, Gyulafehérvár ve Küküllövár bu kadar şanslı olmamıştır (*Erdély Története*, 1987, s. 357). Barcaság yoluyla geri çekilen Türk ordusunun 70.000 kişiyi de beraberinde götürdüğü bilinmektedir. Bu sırada Erdel

voyvodası Türklerin sefer haberini alınca soyluları silaha çağırduğunda ortada görünmeyen lordları sorumlu addeden Dezsó Losonczy'dir. Losonczy, bu lordlar için cezalar talep ederek mallarına el koymuştur. Bölgedeki Sakson köylülerinin çoğu ise Türklerden kaçarak ülkenin içlerine doğru gitmiştir. Türklerin geri çekilmesinden sonra ise ikamet yerlerine dönmek istemişlerdir (Jansó, 1931, s. 74).

Bu saldırı ve özellikle Szeben halkının kahramanca direnişi çağdaş Bizans, Polonya ve Avusturya vakayinamelerinde yer bulmuştur ve Erdel böylece gelecek yıllarda daha da fazla dikkat çekecektir. Çünkü Osmanlıların güney sınırındaki saldırıları yenilendikçe, amacın sadece Balkanlardaki hâkimiyetlerini pekiştirmek ve Macarları korkutmak değil, Macaristan'ı fethetmek olduğu ortaya çıkmıştır (*Erdély Története*, 1987, s. 357). Türkler 15. yüzyılın ortalarından itibaren artık Tuna hattında taarruz hareketlerini hız kesmeden sürdürmüştür. Türkler, başta Erdel olmak üzere Macaristan topraklarına girmekten de geri durmamıştır. Hatta diyebiliriz ki Güney Macaristan'da Macarların azalması bu zamanlarda başlamıştır (Eckhart, 2010, s. 97).

Kral Sigismund'un 1 Ocak 1438'de ölümünden sonra, damadı Avusturya Prensi Albert Macaristan kralı oldu. Albert, Macaristan tahtına oturan ilk Habsburg kralıydı (Jansó, 1931, s. 74). Ancak Albert dönemi uzun sürmedi. Albert'in 28 Ekim 1439'da Viyana'da ölümünden sonra Kraliçe Elizabeth ve Ulászló arasındaki Macar tahtı için rekabet ortamı doğdu. Bu rekabetin galibi, Severin banı János Hunyadi'yi Erdel Voyvodası olarak atayarak Erdel'deki çalkantılı koşullara son vereceğini düşünen Ulászló (I. Wladislas) oldu (Jansó, 1931, s. 75). Ulászló'nun (1440-1444) önceliği Osmanlılara karşı ülke savunmasını güçlendirmektir. Saltanatının hemen başında, 1441'de, ülkenin savunmasını yeniden düzenledi ve güney sınır bölgelerinin yönetimini elden geçirdi. Erdel'in savunması için kral seçimini Macsó banı Miklós Újlaki ve eski silah arkadaşı, Severin banı János Hunyadi'den yana kullandı. János Hunyadi'ye mevcut görevlerinin yanı sıra Temes Kontluğu, Sekel İspanlığı ve Erdel Voyvodalık unvanları verildi. Újlaki sınır bölgesinin batı yarısını, Hunyadi doğu yarısını savunmakla görevlendirildi (*Erdély Története*, 1987, s. 357) Bu tarihten itibaren Erdel Voyvodası (1441) ve aynı zamanda Sekel İspanı János Hunyadi (1407-1456) Macar tarih sahnesine adım attı ve 1456'ya kadar Erdel'in sorumluluğunu üstlendi. Böylece Hunyadiler çağı dediğimiz Orta Çağ Macar tarihinin parlak dönemi başlamış oldu (Jansó, 1931, s. 75).

János Hunyadi'nin önderliğinde ve daha sonra oğlu Mátyás'ın (1458-1490) saltanatı sırasında, Sekellerin askerî erdemlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Ayrıca bu sayede savaştaki becerilerini tekrar tekrar sergilemek için birçok fırsat elde ettiler (Kordé, 2001, s. 40). Hunyadi, voyvodalığının daha ilk yıllarında Türklerle karşılaşmak zorunda kaldı (Jansó, 1931, s. 75). 1441/42'ün kış aylarında Vidin mutasarrıfı olduğu bilinen Mezid Bey, Erdel'e bir akın düzenlemişti. Amacı 1438 yılında yapılan seferi tekrarlamaktı. İlk olarak Olt bölgesine, oradan Szeben'e ilerledi. III. Vlad yine kendisinden istenileni; askerî birlikleri ve iâşe maddelerini temin etmek zorunda kaldı. Türkler, Maros Nehri boyunca ilerledi, Demir Kapı'dan geçerek Tisa Nehri'ne kadar, o güne değin hiç ayak basamadıkları ovaya saldırmak istedi. Mezid Bey'in bu seferde 17.000 kişilik orduya sahip olduğu tahmin edilmektedir (Jorga, 2005, s. 372; Balás, 1984,

s. 122). Bu mücadelede Hunyadi'nin liderlerinden biri Sepsiszentgyörgy'den János Székely idi (Balás, 1984, s. 122). Macar asilzadeleri ise; Osmanlı'nın savaş stratejilerini yıllardır öğrenen Hunyadi'nin liderliğinde birleşmişti. Bunun yanı sıra ülkenin batısında ve Banat'ta yeniden düzenlenen yedi yeni Romen eyaleti ve Erdel Başpiskoposu György Lépes de toparlardan topladığı askerlerle Voyvoda'nın ordusuna katıldı. Gyulafehérvár yakınlarındaki Szentimre'de savaşın kaderinin tayin olduğu çatışma meydana geldi. Piskopos Lépes, çatışma sırasında hayatını kaybetse de bu çatışmadan Osmanlılar yenik ayrıldı. Hunyadi, geri çekilen birlikleri takip etti. Bu yüzden Osmanlı akıncıları Olt geçitlerini kullanarak Eflak'a geçmek zorunda kaldı (Jorga, 2005, s. 372-373; Szilágyi, 1866, s. 133-134; *Erdély Története*, 1987, s. 358). Bu dönemde Türklere karşı yapılan tüm savunma savaşları bir nevi Hunyadi'nin hayatıyla iç içeydi. Bu zafer çok önemliydi çünkü Hunyadi'nin adı Avrupa'da önem kazandı. Kazanılan ganimetin ise Buda'ya gönderildiği tahmin edilmektedir (Szilágyi, 1866, s. 134). Sekellerin bu savaşta Hunyadi'nin ordusunda ön safları oluşturduğu bilinmektedir (Szádeczky-Kardoss, 1927, s. 42).

Szentimre'deki başarısız çatışmanın ardından, bu mağlubiyetin utancından kurtulmak isteyen Rumeli Beylerbeyi Şehabeddin Paşa, Anadolu'daki altı önemli sancakbeyi ile Tuna boylarına doğru yola çıktı. Türkler bu defa Silistre üzerinden devam ederek Yukarı Yalomita Nehri kenarından ve Buzau geçidinden Erdel'e girmeyi planladılar. Ancak Hunyadi ve ağır silahlı savaşçılardan oluşan 15.000 kişilik ordusuyla karşılaşmaları kaçınılmazdı. Hunyadi'ye Újlaki de destek vermişti. Eylül ayında gerçekleşen muharebe sonucunda Şehabeddin Paşa kolayca bozguna uğradı ve geri çekildi (Jorga, 2005, s. 373; Szilágyi, 1866, s. 135).

Her iki savaş incelendiğinde Erdel'de savaşan ordunun Türk ordusundan sayıca çok daha az olduğu göze çarpmaktadır. Bu savaşlarda Sekellerin Macar ordusuna ciddi anlamda olumlu katkıları olmuştu. Ancak sadece Sekel halkı değil, yerli halk ve köylüler de savaşa katılmıştı. Savaşlardan oldukça iyi ganimet elde edildi. Hunyadi, Tövisen'de inşa edilmiş bir Katolik kilisesine sahipti ve bunun yanında bu zaferi anmak için Marosszentimre'de bir kilise inşa ettirdi. Hunyadi'nin yine ganimetin bir kısmını Csiksomlya'daki Fransisken manastırının binasını yenilemek ve geliştirmek için kullandığı bilinmektedir (Balás, 1984, s. 122).

Hunyadi'nin 1441 ve 1442 de Osmanlıları üst üste yenilgiye uğratmasının ardından, yine onun birliklerinden oluşan bir Macar ordusu Tuna'yı geçip Balkan Dağları'na ilerlemiş ve Osmanlı birlikleri arasında endişeye sebep olmuştur. II. Murat ise daha barışçıl yaklaşarak 1444'te Edirne'de Macarlarla anlaşma imzalamıştır. Kral ve Sırp despotu anlaşmaya Szeged'de onay vermiştir. Bu anlaşmada Macarlar, Tuna'yı geçmemeyi ve Bulgaristan üzerindeki iddialarından vazgeçtiklerini kabul ederken, Osmanlılar Sırbistan Despotluğu'nun yeniden kurulmasını kabul etmişti (İnalçık, 2006, s. 27; *Erdély Története*, 1987, s. 358). Hunyadi ve Osmanlı karşılaşmasının bir sonraki durağı Hunyadi'nin yenilgiyle ve Ulászló'nun ölümüyle sonuçlanan Varna (1444) muharebesi ve sonrasında 1448'deki II. Kosova savaşı olmuştur. Her ne kadar bu mücadeleler yenilgiyle sonuçlansa da Hunyadi'nin disiplini ve başarıları, Türkleri bir

müddet Macar sınırlarından uzak tutmayı sağlaması açısından önemlidir (Erdély Története, 1987, s. 358).

II. Murat'tan sonra Osmanlı İmparatorluğu, II. Mehmet (Fatih Sultan Mehmet) ve lalaları Şehabeddin ve Zağanos'un fetih planlarını gerçekleştirmelerine olanak verecek kadar iyi durumdaydı. II. Mehmet'in asıl amacı, Tuna'nın güneyindeki tüm Balkan ülkeleriyle Fırat'ın batısındaki tüm Asya ülkelerini Osmanlı yönetimi altında birleştirmek ve Bayezit zamanındaki merkeziyetçi imparatorluğu yeniden canlandırmaktı. Bu doğrultuda ilk hedefi İstanbul'un fethedilmesi idi (İnalçık, 2006, s. 29).

Fatih Sultan Mehmet'in 1453'te İstanbul'un fethi sonrasında Balkanlardaki başlıca amaçlarından biri Macar etkisini bertaraf etmektir. Sırp despotu Brankoviç, 1451'de Macarların yardımıyla Kruşevats bölgesini ele geçirmişti ve Macar etkisini Balkanların merkezine taşımıştı. Fetihden sonra ise Sırbistan üzerine dört sefer yapmış ve 1459'da bölgeyi ilhak etmiştir. Bütün bu gelişmeler arasında en olumsuzunu ise 1456 yılındaki başarısız Belgrad kuşatmasıdır. Bu kuşatmada Macarlar Osmanlıları geri püskürtmüşlerdir. III. Vlad 1461'de Macarlarla ittifakı sonucu 1461 yılında Tuna havalisinde Osmanlılara saldırmıştır. Fatih'in buna cevabı gecikmemiş, ertesi yıl Eflak'ı işgal ederek III. Vlad'ın yerine Radul'u geçirmiştir. Fatih'in bunu yapmaktaki amacı Macar tehdidini zayıflatmaktır (İnalçık, 2006, s. 32).

Sekeller, Sigismund sonrasında 1458'de tahta geçen Matyas döneminde de görevlerini aksatmadan yerine getirmiştir. Sigismund'un 1429'daki askerî düzenlemesi, 1463 yılında kral Mátyás tarafından da onaylanmıştır (Szádeczky-Kardoss, 1927, s. 32; Balás, 1984, s. 124). Erdel'de üç milletin⁸ askeri yükümlülüklerini yeniden düzenleyen ve onaylayan 26 Nisan 1463 tarihli bu kraliyet kararnamesi, Sekellerin seferberlik prosedürü hakkında da bilgi verir. Ayrıca burada Sekellerin savaşa gitme yükümlülükleri öne sürülerek tarihlerinden gelen "antik geleneklere" açıkça atıfta bulunulur (Kálnoky, 2019, s. 73). Buna göre genel seferberlik durumunda;

"Sekellerin üçte ikisi savaşta, üçte ikisinden geriye kalan kısmı ise içerideki tehlikeye karşı kaleleri ve sınırları korumak için hazır bulunmalıydı (Székely Oklevéltár I, 1872, s. 196; Szádeczky-Kardoss, 1927, s. 32). Yine bu kararnamede, "tüm ilçelerdeki soyluların dörtte birinin, Sekel yurdu gibi yüksek risk altındaki bir sınır bölgesi olan Hunyad ilçesinde bulunanların da üçte birinin rapor vermesi gerektiği" yazmaktadır (Kálnoky, 2019, s. 73-74). Sekellerdeki seferberlik prosedürüyle alakalı olarak;

"Sekellere emrin iletilmesi köyden köye kanlı bir kılıç taşınması yoluyla ya da Sekel ispanının veya voyvodanın mektubuyla yapılmaktaydı. Acil durumlarda ise tepelerde şenlik ateşlerinin yakılması, zurna (túzhalom) benzeri bir çalgının üflenmesi ve davulların çalınmasıyla bir silah çağrısı yapılırdı. Buna katılmayanlar ise başlarını kaybetmekle cezalandırılırdı." (Székely Oklevéltár I, 1872, s. 198; Szádeczky-

⁸ Erdel topraklarında gerek Macar Krallığı'nın uyguladığı iskân politikası sonucu gerekse doğal sınırların sağladığı olanaklardan ötürü 13. yüzyılın ilk zamanlarında çoğunluğu üç etnik grup sağlamaktaydı. Bunlar Macarlar, Sekeller ve Saksonlardı. Bu yüzden Erdel, üç uluslu olarak adlandırılmaktaydı. (Asztalos, 1936, s. 187-188; Erdély Története, 1987, s. 296).

Kardoss, 1927, s. 32; Balás, 1984, s. 124; Kordé, 2001, s. 52-53; Öz, 2021, s. 147-148).

Ayrıca seferberlik sırasında herhangi bir eksiklik olmaması için, Sekel idari birimlerinin yöneticileri, barış zamanlarında ve seyrek olmamak kaydıyla, silahlar ve diğer askerî teçhizat üzerinde bir savaş denetimi yapmakla yükümlüydüler. Eğer emre uymazlarsa ağır şekilde cezalandırılacakları ve kızgın demirle yakılacakları bildirilmişti. Kral'ın lütfu bile bağışlanmalarında etkili olmayacaktı. Bu nedenle, Kral Mátyás'ın da onayladığı bu askerî düzenleme, Sekellerin eski geleneklerinin bir uygulayıcısı ve eski uygulamada var olan düzenin yazılı bir kaydı olarak kabul edilebilir (Szádeczky-Kardoss, 1927, s. 32-33; Balás, 1984, s. 124).

25 Kasım 1467'de Mátyás, ordusuyla Brassó'dan Hárómszék üzerinden Eflak Voyvodası Stefan'a karşı bir sefer düzenlemiştir. Ojtoz Boğazı'na ulaştıklarında buranın büyük ağaç kütükleri yüzünden ulaşımına kapalı olduğunu görmüşlerdir. Bu kütükleri temizlemek için büyük bir çaba gerekiyordu. Ancak o bölgeyi iyi bilen ve yaşama şartları açısından buna yabancı olmayan Sekeller, Kral için yolu hızlı bir şekilde temizlemişler ve ordu bu sayede ilerlemiştir. Macar ordusu buradan Seret Vadisi üzerinden Románvásár'a (Roman), oradan da Eflak boyunca Moldvabánya'ya (Baia) ilerlemiştir. Burada Erdel'li bir Sekel Kral'a Eflak Voyvodası'nın 12.000 kişilik ordusuyla yaklaştığı haberini vermiştir. Gece şehre her iki taraftan saldırılmış ve şehir ateşe verilmiştir. Dört saat gibi kısa bir sürede 7.000 Oláh ve 1.200 Macar'ın öldüğü tahmin edilen büyük bir savaş başlamıştır. Kral Mátyás'ın bu seferde sırtına saplanan bir okla yaralandığı bilinmektedir. Bu nedenle seferi sonlandırarak Erdel'e dönmüştür. Sekeller yine burada Miklós Csupor liderliğinde⁹ ordunun ilerisinde asayiş sağlamak ve gerisinde ordunun arkasını kollama görevlerine devam etmiştir (Szádeczky-Kardoss, 1927, s. 43; Balás, 1984, s. 126; Öz, 2021, s. 179).

II. Mehmet döneminde Boğdan tahtına geçen Büyük Stefan / Ştefan Cel Mare (1457), iktidarının ilk yıllarında Osmanlı'ya sadık kalmış, vergisini aksatmamış ancak Türklerin zor bir döneminde; Venedik, Macar, Napoli ve Arnavutluk ile savaştığı bir sırada kendi bağımsızlığı için uğraşmıştır (Uzunçarşılı, 2006, s. 78). Ştefan Cel Mare'nin, Osmanlı tarafından Eflak'a atanan Radul'u Eflak'tan çıkarması ittifakı bozduğu anlamına gelmiştir. II. Mehmet bunun üzerine 1475'te Hadım Süleyman Paşa komutasındaki bir orduyu Ştefan Cel Mare üzerine göndermiştir. İşkodra seferinden dönen yorgun Osmanlı ordusu Eflak üzerine sefere çıkmıştır. Ştefan Cel Mare oldukça iyi hazırlanmasına rağmen yardım çağrısında bulunduğu kimseden cevap alamamıştır. Boğdan'a gelen yardımlar sadece 5.000 Sekel askeri ve Erdel'de bulunan 1800 Macar askeriyle sınırlı kalmıştır. Vasliu (Vaszló) civarında gerçekleşen savaşta Ştefan Cel Mare'nin uyguladığı taktik karşısında Osmanlı ordusu yenik düşmüştür (Heper, 2020, s. 71-72; Uzunçarşılı, 2006, 78-79). Bu mücadelede Stefan'ın yaklaşık 30.000 askere sahip olduğu bilinmektedir (Jorga, 2005, s. 155). Bu seferle alakalı olarak Mátyás'a verilen raporda şu ayrıntılara yer verilmektedir:

⁹ Miklós Csupor (1468-1472), Stefan üzerine yapılan seferde Sekel liderlerinden bir tanesidir. Csupor, bu seferde kendini göstermesini bilmiş ve sefer dönüşünde Mátyás tarafından kendisine mülk bağışları gerçekleştirilmiştir (Mór, 1912, s. 204).

“Komutası altında 100.000 Türk ve 20.000 köylü bulunan paşa, diğer voyvodalarla birlikte yolları tesviye etmek ve kaleleri kuşatmak için kullanılacak teçhizatla Bulgaristan’dan Boğdan’a geldi. Eflak voyvodası István bunu öğrendi, komşu yerlerden ve Sekellerden yardım almaya çalıştı. Moldovalı Olahlardan toplanan sayı 5.000, Macarlardan toplanan sayı ise 1.800 kişiydi. Voyvoda toplanan ordusuna baktığında, düşmanla bu kadar küçük bir kuvvetle açık bir savaşa giremeyeceğini anladı, bu yüzden müstahkem bir yere çekilmenin ve Türklerin geçmek zorunda kalacağı tüm alanları yakmanın iyi olduğunu düşündü. Ancak bu voyvodanın istediği gibi olmadı. Türkler, birkaç gün boyunca gerçekten yiyecek sıkıntısı çektiler ve yoruldu, ancak István’ın engelleyemediği vagonlar ve yük sığırları kullanarak Eflak’tan yiyecek getirerek yardım aldılar. Yedi Türk voyvodası, Sekel ve Eflak birliklerinin yakınında kurulan iyi korunan gıda depolarını işgal etmek için gönderildi. Ancak Sekeller onları bozguna uğrattı ve hatta o kadar ileri gitti ki, Türklerin arkalarında getirdiği yiyecekleri bile ele geçirdiler. Devamında savaşa katılmaya karar verdiler. Türklerin askeri konumu, voyvoda István’a göre daha kötü durumdaydı. Çünkü dar ve elverişsiz bir konumda bulunuyorlardı. 10 Ocak günü başlayan saldırı 12 Ocak’a kadar kesintisiz devam etmiş ancak Türkler yerinden çıkmamıştır. Son gün şafak vaktinde István en güçlü saldırıyı yaparak, ok ve mızraklarla saldırmış ve Türkleri etkisiz hale getirmeyi başarmıştır. Türkler artık direnemeyeceklerini anladıklarında geri çekilmeye başlamışlardır. Geri çekilen orduyu Sekeller, Olahlar ve Macarlar takip etmiştir” (Mór, 1912, s. 221-223).

Vaslui’de yenilen Türkler misilleme olarak 1479 yılında 43.000 kişilik ordu ile Erdel’e girdi. General Pál Kinizsi (1432–1494) ve István Ecsedi Báthory (1430-1493) liderliğinde gerçekleşen *Kényérmeze Savaşı*’nda Sekeller de yer aldı (Balás, 1984, s. 126). Sekeller ordunun sol kanadında Maros taraflarında saf tuttular. Saksonlar ise sağ kanatta yer aldılar ve Türkler karşısında fazla direnemediler. Pál Kinizsi ve ordusu mücadelenin en kritik anında savaşa dâhil oldu ve bu savaşı parlak bir zafere dönüştürdü. Savaşta 30.000 Türk’ün, 10.000 Erdel askerinin öldüğü tahmin edilir. Bu zafer sadece Macaristan’da değil, Roma’da dahi kutlamalara sebep oldu (Szádeczky-Kardoss, 1927, s. 44).

1481’de Mátyás, István Ecsedi Báthory’i Erdel Voyvodası ve Sekel İspanı olarak görevlendirdi. Ancak bu Sekeller için sıkıntılı bir dönem oldu. 1490’da tahta çıkan II. Ulászló’nun (1490-1516) saltanatı sırasında Báthory, “kendisinden şikâyet etmeye cüret eden herkesin iki başı olması gerektiğini, çünkü kafalarından birinin nasıl olsa kopacağını” ifade etmişti. Bunun üzerine Sekeller, 2 Aralık 1492’de Udvarhelyszék’teki Nagysólymos’ta ulusal bir toplantı düzenledi. Sekeller Kral’a yazdıkları mektuplarında şikâyetlerini dile getirdiler (Balás, 1984, s. 126; Szádeczky-Kardoss, 1927, s. 44). Ayrıca

“Ulászló’nun kardeşi Albert’i desteklediklerinden dolayı Sekellerin kötü muameleye maruz kaldıklarını ve kendilerine düşman gibi davranıldığını, masum insanların öldürüldüğünü, bazı insanların gözlerinin oyulduğunu, evlerinin yıkıldığını, eşlerinin ve kızlarının işkenceye uğradıklarını, mallarına ve hayvanlarına el koyulduğunu yazmaktaydılar. Bütün bunlardan dolayı Báthory’nin liderliğinde kalmayacaklarını hatta gerekirse ülke dışına çıkmayı tercih edeceklerini” söyleyerek şikâyetlerini ilettiler. (Balás, 1984, s. 127).

Bütün bunların yanı sıra sürekli savaş durumu birçok canın kaybedilmesinin yanı sıra ağır bir mali yüke sebep olmaktadır. Bu durum 15. yüzyıldan itibaren Sekeller arasında meydana gelen toplumsal gerilimlerin de derinleşmesine katkı sağladı (Korde, 2001, s. 40). Bu sırada 1492 yılında Türkler yeniden Erdel'e bir saldırı düzenledi. Türkler, şubat ayında Verestorony'e girip 5 gün boyunca burada kaldılar. Ekim civarında Barcaság'a saldırdılar. Macarlar, Sekellerin yardımıyla Türkleri bozgun uğrattı. 1494-1495'te Erdel bölgesinde keyfi olarak alındığı ve bizzat Kral tarafından koyulduğu düşünülen bir vergi yüzünden kral Ulászló'ya karşı bir ayaklanma meydana geldi. Sekellerin vergiden muaf olması bu isyanda taraf olmalarını engelledi ve Sekeller yeniden Szerémseg ve diğer askerî operasyonlarda yerlerini aldılar (Szádeczky-Kardoss, 1927, s. 45; Balás, 1984, s. 128).

Görüldüğü üzere Sekeller sadece ülke içinde değil ülke dışındaki savaşlarda ve isyanlarda ne zaman ihtiyaç olsa cesur bir şekilde saflarını tutmuştur. II. Ulászló, Sekellerin bu erdemlerini büyük bir önem taşıyan imtiyaz mektubu ile ödüllendirmek istedi. Bu imtiyaz mektubu Sekellerin eski yasal geleneklerini ve görevlerini maddeler halinde özetlenmesiyle oluştu (Szádeczky-Kardoss, 1927, s. 45; Kordé, 2001, s. 56). Adı geçen bu imtiyaz mektubu Sekellerin askere alınma ve savaşa gönderilme şekilleri hakkında en ayrıntılı belge olarak bilinmektedir. Bu belgede;

“Kral (majesteleri) doğuya doğru şahsen, yani Boğdan'a doğru bir sefer/savaş başlatırsa, o zaman her Sekel (atlı ve piyade) kralın ordusu önünde asker olarak yürümek, kralın ülkesinin sınırları dışındaki bir çatışmada, 15 gün boyunca masrafları kendilerine ait olmak üzere kralı beklemek ve kralın ordusunu takip etmektedir. Ayrıca, kral savaşmak için kendi gitmeyip vekilini gönderdiğinde, tam olarak Sekellerin yarısı yukarıdaki hükümleri takip etmesi gerekmektedir. Yine kral şahsen güneye doğru yani Havasaföld'e (Eflak) bir sefer/savaşa gittiğinde Sekellerin (atlı ve piyade) tam yarısı, gidiş yolunda kralın ordusunun önünde giderek, benzer şekilde tam 15 gün boyunca çatışmayı beklemek zorundadır. Kralın ordusu dönerken de orduyu takip etmek zorundadır. Kralın vekili Eflak'a doğru bir sefer/savaşa giderse, Sekellerin beşte biri hizmet etmek ve savaşmak zorundadır. Yine kral batıya doğru bir sefer/savaşa giderse, toprak sahibi olan her on Sekelden biri kralın hizmeti için paralı asker çıkarmak zorundadır. Aynı yere kralın vekili giderse ya da kral kuzeye kendi bir sefer başlatırsa, o zaman Sekeller yirmi kişiden bir asker çıkarmak zorundadır. Ordu bu şekilde oluşturulduğunda her Sekel idari birim (szék)¹⁰ soyluları arasından bir askerî lider (komutan) verilmesi zorunludur.

Ancak yukarıda sözü edilen yöntem sadece ülkeye veya Erdel bölgesine yönelik acil ihtiyaç ve tehlikeye karşı, Sekellerin durum devam ettiği sürece savaşmaları ve asker yetiştirmeleri gerektiği şekilde değil; Sekeller durum yatışınca, düşmanlar çekilinceye, ülke huzur ve barışa kavuşuncaya kadar asker çıkarmak, görevlerini yerine getirmek zorundadır. Zira görüldüğü üzere her gün yeni bir tehlike ortaya çıkmaktadır. Bundan sonra ortaya çıkacak tehlikeler nedeniyle yeni bir plan ve tavsiyeye ihtiyaç olabileceğinden, mevcut onay yeni durumla zıt olmamalıdır. Yukarıdakilere ek olarak,

¹⁰ Sekel idari birimleri (szék) hakkında daha detaylı bilgi için bkz (Yiğit Türker, 2022, s. 206-216).

Sekel topluluğu, Erdel'i tehdit eden herhangi bir savaşta, Kral'ın, Voyvada'nın ya da mevcut Sekel İspan'ının talebi üzerine uygun askerî silahlarla savaşmak ve ülkenin savunulması için nöbet tutmak zorundadır. Bu nedenle Sekeller, Macar kralları tarafından asaletli, ayrıcalıklı soylular olarak her türlü vergiden ve hizmetten muaftır. Ayrıca savaşan Sekellerin bir ataması veya sayımı olduğunda Sekel İspan'ı bunu Sekel soylularıyla yapmak zorundadır. Böylece Sekel İspan'ı, ihtiyaç durumunda nasıl davranması gerektiğini ve ihtiyaca göre kaç kişiyi bırakabileceğini belirler.

Sekel savaşçıları kralın ordusuna dâhil olduktan sonra, kral ordusundan kaçmaları veya rahatsız edecek herhangi bir olayda, bu kişilerin başları alınır, malları krala veya memurlarına bırakılır. Bu savaşçılardan inatla evde kalan veya orduya katılmayı reddedenler, efendileri tarafından cezalandırılabilir veya para cezasına çarptırılabilir. Ayrıca Sekel soyluları ve soyluların topraklarında yaşayan toprak sahipleri ve sakinleri, yoksulluk nedeniyle zayıflamış olanlar kayıt altına alınma ve askerî sefer durumlarından muaftır. Ancak düşman Erdel bölgesine girer ve orada hasara neden olursa bu durumda onlar, Sekel İspan'ının kararına göre savaşmak zorundadır” (Székley Oklevéltár III, 1872, s. 138-140; Kordé, 2001, 56-58).

Kral II. Ulászló, Sekel imtiyazlarının teyidi sırasında tüm bunları onlara özel bir değer atfederek;

“Sekellerin atalarının ve kardeşlerinin kan dökerek ve fedakârlık yaparak Macar tacını Türklere karşı savunmasında liderleri eşliğinde büyük bir başarı kazandıklarını ve daha sonra tahta geçtiğinden bu yana sadece Türklere karşı değil, ülke içindeki isyancılara karşı, her zaman yorulmak bilmeyen bir ruhla ve her çağrıda seve seve sadık hizmetlerini yerine getirdiklerini” ifade etmiştir (Szádeczky-Kardoss, 1927, s. 45; Székley Oklevéltár III, 1872, s. 144).

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Karpat Havzası dâhilindeki siyasi oluşumlardan Hunlar ve Macarlar sonrasında en ilgi çeken halklardan biri; günümüzde Macarca konuşan Sekellerdir. Onlar Erdel'in güneydoğu ve doğu taraflarını kendilerine yurt edinmişler ve daha çok sınır bölgelerinde yaşamışlardır. Sekeller, yaşadıkları coğrafyanın stratejik ve askerî konumundan, yani doğuya açılan bir kapı görevi görmesinden dolayı askerî anlamdaki önemli konumlarını uzun zaman sürdürmüştür. Orta Çağ Macar Krallığı'nda sınır savunma görevi Sekellere verilmiş ve onlar da bazı ayrıcalıklar karşılığında bu görevlerini aksatmadan yerine getirmiştir. Orta Çağ'da Macar ordusu dâhilinde savaştan önce öncü kuvvetler, savaş sonrasında ordunun arkasını kollama görevleri devam etmiştir. Sekeller, Macar ordusundaki bu görevlerinden ötürü dönemin kaynaklarında genel olarak Macar soylu olarak addedilmiş, ancak gerçekte hiçbir zaman benliklerini kaybetmemiş ve özgür bir toplum olarak ön plana çıkmıştır. Onlar adeta Macar ordusunun içindeki görünmeyen kahramanlar olmuştur. Türklerin Balkan topraklarını ele geçirmesi ve bu coğrafyadaki aktif politikaları nedeniyle bölgenin diğer etkili güçlerden biri olan Macarlar ile çatışması kaçınılmaz hâle gelmiştir. Bundan dolayı Osmanlı-Macar mücadelelerine sahne olan I. Kosova (1389), Niğbolu (1396), Varna (1444) ve II. Kosova (1448) gibi savaşlarda Sekeller Macar

ordusuna aktif bir şekilde katılmıştır. Türklerin Erdel sınırlarında belirmesi ve fetih hareketleri Sekelleri savunma hattının ön saflarına giderek daha fazla yerleşmesine neden olmuştur. Bunun yanı sıra Sekeller, Macarlara sadece harici savaşlarda değil, sınırlar dâhilinde herhangi bir isyan ya da başkaldırı olduğunda da destek vermekten geri durmamış, Macar ordusunun aslî bileşenlerinden biri olmuştur.

EXTENDED ABSTRACT

The Szeklers, who formed the light cavalry layer of the army in the medieval Hungarian Kingdom and lived in Transylvania today, came to the forefront with his pre-war reconnaissance activities, taking part in front of the army and watching over the army after the war. This task, which was performed by the peoples who joined the Turkic noble tribes, was provided by the Szeklers and Pechenegs in the Hungarian army. This situation is important in terms of reminding the Turkish-style steppe warfare tradition.

After the Hungarian capture of the country in 895/96, the Hungarian kings gave importance to settlement activities in areas where there was no strong factor. The Hungarians formed an organization against the threats coming from the east, and the Szeklers had the opportunity to settle in the regions between Mures and Olt, where they had the opportunity to live for a long time without losing their warrior qualities. Thus, the Szeklers became a community that was in the Middle Ages Hungarian political formation but at the forefront with its military features. The lives of the Szekler in Transylvania and their role in border protection later contributed to the formation of the Szekler settlements and therefore the Szekler land.

The privileged lives of the Szeklers as a result of their military characteristics, their devotion to their history and their fond nature of their freedom have attracted the attention of historians and researchers. Thereupon, a lot of research has been done on the history and origins of the Szeklers. Thus, ideas have been put forward that the Szeklers are Hun/Turk, Hungarian, Bulgarian, Scythian, Khazar, Pecheneg etc. In medieval Hungarian historical documents, the authors described them as "the people of Attila". They were first mentioned together with the Pechenegs in the wars against the Czechs in 1116 in Olsava and the Austrians in 1146 near Leitha.

The Szeklers during the intensified raids -13 and 14th century-, they became the main elements of the Hungarian army. Because of the place where they live, it is the Szeklers who first encountered the warrior tribes. While the Szekels ensured security in the country in peacetime, they acted with the army in wartime. For this reason, they have participated in expeditions not only within the country but also abroad. For example, the Szeklers took part in the army formed by András II around 1210 for the Bulgarian Tsar Boril Asen and successfully completed their mission. Their knowledge in warfare and their archery skills were appreciated by the chroniclers of the period and were described as master warriors". After the successful advance of the Ottoman Turks in the Balkan lands, conflict with the Hungarians became inevitable. For this reason, the Szeklers also took part in wars such as I Kosovo (1389), Nicopolis (1396), Varna (1444) and II Kosovo (1448). The conquest movements of the Turks on the Transylvania side forced the Hungarians and the Szeklers to make more defense. The

brave fighting of the Szeklers and their usefulness in the war were appreciated by the kings of the period. Thus, the Szeklers had a privileged status during the Middle Ages.

Makale Bilgileri

<i>Etik Kurul Kararı:</i>	Etik Kurul Kararından muaftır.
<i>Katılımcı Rızası:</i>	Katılımcı yok.
<i>Mali Destek:</i>	Çalışma için herhangi bir kurum ve projeden mali destek alınmamıştır.
<i>Çıkar Çatışması:</i>	Çalışmada kişiler ve kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.
<i>Telif Hakları:</i>	Çalışmada kullanılan görsellerle ilgili telif hakkı sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır.

Article Information

<i>Ethics Committee Approval:</i>	It is exempt from the Ethics Committee Approval.
<i>Informed Consent:</i>	No participants
<i>Financial Support:</i>	The study received no financial support from any institution or project.
<i>Conflict of Interest:</i>	No conflict of interest.
<i>Copyrights:</i>	The required permissions have been obtained from the copyright holders for the images and photos used in the study.

KAYNAKÇA

- Asztalos, M. (1936). Erdély története, *A Történeti Erdély*, Ed. Miklós Asztalos, Kiadja Az Erdélyi Férfiak Egyesülete, Budapest.
- Balás, G. (1984). *A Székelyek nyomában*, Budapest.
- Baştav, Ş. (1994). Osmanlı imparatorluğu'nun yeniden kuruluşunda Rumeli'nin katkısı. *Makaleler 2*, (E. S. Yalçın, Dr, E. Erdoğan, Yay. Haz.). Ankara: Berikan Yayınevi, 365-381.
- Bilge, S. M. (2010). *Osmanlı'nın Macaristanı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Çoban, E. (2005). Ana hatlarıyla erken dönem Macar ortaçağına bir bakış. *Balkanlar El Kitabı*, C. I Tarih, (O. Karatay & B. A. Gökdağ, Der.). Ankara: Akçağ Yayınları, 164-183.
- Eckhart, F. (2010). *Macaristan tarihi*. Ankara: TTK Basımevi.
- Dilbaş, G. (2020). Feodal Macaristan'da toplumsal yapı ve Macar tarihindeki ilk ayaklanma: Erdel köylü ayaklanması. *Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Tarih Dergisi*, C. 3, S. 1, 6-44.
- Erdély története három kötetben a kezdetektől 1606-IG* (1987). Ed. László Makkai; András Mócsy, Akadémiai Kiadó, C. I, Budapest.
- Wertner M. (1912). Magyar hadjáratok A XV. század második felében. *Hadtörténelmi Közlemények*, XIII. évf. 1. sz, ss. 201-237.
- Garda, D. (1994). *Székely hadszervezet és faluközösség*. Gyergyószentmiklós.
- Gömeç, S.Y. (2011). Türk tarihinde sek El-Çik-Çigil meselesi. *A.Ü. D.T.C.F. Türkoloji Dergisi*, C. 18, S. 2, 49-60.
- Güngörmüş, N. (2010). *Macaristan'da değişim ve demokrasiye geçiş (1989-2009)*. Ankara: KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı.
- Györffy, G. (1959). *Tanulmányok a Magyar állam eredetéről*. Budapest.
- Halasi-Kun, T. (1990). Türk-Macar akrabalığı üzerine. (E. Çoban, Çev.), *Erdem*, C. 6, S. 18, 885-892.
- Heper, Y. (2020). *Osmanlı devleti ve Eflak-Boğdan ilişkileri (1574-1634)*. Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Uşak.
- İnalçık, H. (2006). *Osmanlı imparatorluğu klasik çağ (1300-1600)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Jancsó, B. (1931). *Erdély története*. Cluj-Kolozsvár.
- Jorga, N. (2005). *Osmanlı imparatorluğu tarihi (1300-1451)*. C. 1, (N. Epçeli, Çev.), İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Kálnoky, N. (2019). *The Szekler nation and medieval Hungary: politics, law and identity on the frontier*. (F. Kálnoky, trans.), London and New York: Bloomsbury Academic.
- Károly, S. (1872). *Székely oklevéltár I (1211 – 1519)*. Magyar Történelmi Társulat, Kolozsvár.
- Kordé, Z. (1991). A Székelyek aXII. századi elbeszélő forrásokban. *Acta Historica*. C. 92, 17-24.
- Kordé, Z. (2019). *A Székely ispáni méltóság története a kezdetektől 1467-ig*. Szeged.
- Kordé, Z. (2001). *A középkori Székelység krónikák és oklevelek a középkori sékelyekről*. Csíkszereda.
- Kordé, Z. (2005). Megjegyzések a Székely ispánok 1467 előtti katonai szerepéhez. *Hadtörténelmi Közlemények*, 721-732.
- Kordé, Z. (2004). A székelyispáni méltóság a Zsigmond-korban. *Történelmi Szemle*, XVI, 3-4, 193-239.
- Kordé, Z. (1993). A Székely eredetkérdés az újabb kutatások tükrében. *Aetas*, 21-39.
- Kordé, Z. (1997). Gondolatok a Székely eredetkérdésről. *Aetas*, 2-3, 7-31.
- Molnar, E. (1949). *A Magyar társadalom története az őskortól az Árpádkorig*. Budapest.
- Ögel, B. (1945). Sekel'lerin ataları hakkında (Sikil, Esgil Boyları). *Belleten*, C. IX, Sayı:33-34-35-36, Ankara, 469-484.
- Öz, A. (2021). *Orta Çağ'da Macarlar ve Sekeller*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.

- Rogierius, M. (1861). *Váradai kanonok soralmas éneke Magyarországnak IV-Dík Béla király idejében a Tatárok által történt romlásáról*. (S. Károly, Terc.). Pest.
- Szádeczky-Kardoss, L. (1927). *A Szekely nemzet története es alkotmánya*. Budapest.
- Szilágyi, S. (1866). *Erdélyország története*. C. I, Pest 1866.
- Uzunçarşılı, İ. H. (2006). *Osmanlı tarihi*. C. II, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Vásáry, İ. (2018). *Kumanlar ve Tatarlar Osmanlı öncesi Balkanlar'da doğulu askerler (1185-1365)*. (A. C. Akkoyunlu, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Yiğit Türker, P. (2022). *Orta Çağ Erdeli'nde hâkim unsurlar ve Sekeller*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Yiğit Türker, P. (2016). Milli destanlara göre Sekellerin menşei, *History Studies*, C. 8, S. 2, 125-137.
- Yusufoglu, H. (1995). *Osmanlı-Macar ilişkileri*. Ankara:Türk-Macar Dostluk Derneği Yayınları.